СИГНАЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Государственная ордена Ленина БИБЛИОТЕКА СССР имени В. И. ЛЕНИНА

Художникна В. Иванова плакат. (Паччахьалкхен изобразительни искусствен издательство).

Масса а механизмера пролетарий, выйшагІюкеча

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лаккехьарча Совета а орган

Кіранди 22 ФЕВРАЛЬ № 16 (2228) 1959 шу

Мах 20 кеп.

1959 шера ялаташи мошача хьажкІий доакъараши дикагІа хьувкъадара тІехьа!

Ачхой-Мартановски районерча Лермонтовски совхоза болхлойи, гІулакхерча наьхеи, юрта боахама специалистийи коллективо НГІАССР-а юрта боахамерча берригача къахьегамхошка даь

КХАЙКАРАЛ

Хьамсара новкъостийІ

Коммунистически партен XXI-гІча съезда исторически решенеша дог гІоздаьккха долча советски халкъо чІоагІа творчески хьинар ай а даь къовсам лоаттабу СССР халкъа боахам дегІабарна йола сийлахь-йоккха ворхІ шера план кхоачашъяра тІехьа. Цу гІулакха юкъе шоашкара доаггІаш дола дакъа лоацаргда юрташкарча къахьегамхоша.

ССКП XXI-гІа съезд хьаллача денна халкъа боахама деррига доакъош, Іилма, культура дегІайоалаеча доккхий толамаш а даьха накъа дера советски халкъ. Юрта боахам тоабарах лаьца партеси правительствоси яь историческа решенеш кхоачашъяра тІехьа къовсам а лоаттабеш партийни организацен хьалхленца лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукцеш алсамъяхарца доккха дакъа лаьцар Лермонтовски совхоза болхлошеи, гІулакхерча нахеи, специалисташеи.

Хьалхалаттача юртбоахама Іилманна карагІдаьннараш балха юкъе а кхуьхьаш, производствон новаторий опытах пайда эцаш, жерттерча культуран—хьажкІий лакхара хьувкъам баьккхаб совхоза коллективо 1958 шера, 1.540 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 37 центнер а ноаккхаш. Кхы а дукхагІа хьувкъаяьй уж, хьажкІаш ледаяра гІулакх дика ховш болча совхоза болхлоша. Масала Гайрбеков Ахме механизированни звенос 82 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 81 центнер ноаккхаш хьажкІаш яьхай. Гадаева Зинай звенос 36 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 760 центнер моша хьажкІаши гІадамаши даьхаД.

Хьажкіий хьувкъам лакхбарна чІоагІа лоархІам болаш хилар совхозо квадратно-гнездовой способах хьажкІаш дІаер а мугІарашта юкъе дІоахалеи пхорагІеи ооработка яр а. Хьажкіаш дІаюв лаьтташ шерденш а цар хьувкъам лакхоеш а балхаш дар бахьан долаш совхозе доахача дерригача ялаташта юкъе хьажкІаша лоаца дакъа 46 процент хилар. Цо йиш хилийтар фуаца хьаиоаш ІалащІе а, хІара іатта 10 тонна нолаш дика силос кинчъе а, доахангара ноала продукташ алсамъяха а.

Бакъда, юртбоахама культурай хьувкъам лакхбеннаоале а, лаьттанцареи хьаиоашкареи ноала продукцеш алсамъьннаале а, совхоза цІхьа центнер ялатаи, дуьхьа, шурий, оаьца даарий, кхыча продуктаи якхарга дукха къахьегами махи дІаоода хІанз а. Цун беттера оаьхьан да юртоахама культураш ледаеча комплексни механизаци тха совхозе кІезига хилар, дукхагІа дола оаьхаш хІанз а кулгаашца деш хилар.

Хіанз юрта боахама хьалхашка декхар оттаду арахецаи йола еррига продукци лакхъярца цІхьана къахьегама овсарле дика-лакхъе а продукцен цхьа единица арахецарга дІаода къахьегами ахчеи кІезиге а. Юртоахама продукци якхарга дІаода-къахьегами ахчеи кІезиндар дуьхьа а мах лохоар дуьхьа а оаха лаьрхІад хьажкІашта а мугІарех ювча кхыча культурашта а 1959 шера комплексни механизаци е.

Шоаи торонаш мел я а хьежа совхоза болхлоша декхар тІаиицад 1959 шера 1.400 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 60 центнер фуалъяьхача хьажкіий хьувкъам баькха а 500 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 700 центнер моша хьажкІаши гІадамаши даьхаД а аьнна. ЦхьоалагІча отделенерча болхлойи гІулакхерча наьхеи коллективо декхар тІанийцад 400 гектар долча хиш дехкача лаьттан хІара гектара тІара фуалъяьхача хьажкІий 100 центнер якха. Лаккхара хьажкІий хьувкъам баккхарна а продукцен цхьа единица якхарга дІабода къахьегам кІезигбарна а ер гІулакхаш кхоачашце лаьрхІад оаха:

а) 1.900 гектар хьажкІаш дІаювча лаьтта комплексни механизаци яь чакхъякха, цхьа центнер ялатий якхарга дІабода мах планахчул 15 процент лохбе;

б) оахош тІанийца декхараш кхоачашдарна 18 механизированни звено вІашагІъеллай оаха, агропаспортах хІара звенога леладе дІаденнад хьажкІаш юургйолаш дола 100-гара 150 гектарага кхаччалца лаьттан доакъош. Хіара звенона юкъеваxийташ оаха тракториста, комбайнера, сеяльщика говзал йолаш вола шишша механизатор. Звенона керте оттаваьв говзал дикагІа йолаш вола тракторист;

в) механизированни звенона ер машинаш хьожаяьй: «Белорусь» яха трактор, «СКГ-6В» яха квадратно-гнездови сеялка, «КРН-42» яха культиватор, «СК-2,6» яха силос чуэца комбайн, «КУ-2» яха хьажкІаш чуэца комбайн. Кхоачам хиллал оасар доХаду макхаш кийчдергда:

г) хьажкІаш дІае 1.700 гектар зябь аьхай оаха. Лаьтта тІоадал йолаш хилийта лаьрхІа Іай а біьсти а 300 гектара тІа хий дулларгда. Хьажкіаш дІаювча лаьтта хІара гектара тІа 4,5—5 тонн минеральни удобренеш теха дола шира кхо дулларгда.

Боккха теркам тІабохийтаргба тІоадал Іоаяра а из лораяра а. Біьстан юхьье зяба 2 дийнахьа макха баькха даргда. Хіамаш дІаювш дола деррига лаьтта уж дІаеле хьалхагІа дика кийчдергда. Дідувш дола фу къоастадаь, тІа мишта даргдолаш да техка, молхаш теха кийчдергда. Дідувргда оаха «ВИР-63» яха гибрида хьалхара фу агротехнически дикагІа йолча хаташка дуьхьал квадратно-гнездови хьисапе, хилийта лаьрхІа бола фийг біеначу хургболаш, ялат чуэца хана гектара тІа 40 эзарнел кІезигагІа гІад хургдоацаш. Дідийнача ялата мугІарашта юкъе дІоахала а пхорагІа а кхозза болх бергба, кхы тІа удобренеш а ехкаш. хІаьта хий дехкача лаьтташка 4—5-зза хий дулларгда:

д) февральи марти бетташка совхоза хІара отделенне механизаторашца, комплексни механизацен звеной членашца, бригадашца, механикашца, отделеней управляющешца хьажкІаш чІоагІагІа хьувкъийтара дикагІа йола агроприемаш Іомаеш семинараш ергъя, звено хІара член ялат квадратно-гнездови хьисапе дІаде, мугІарашта юкъе болх бе, хий дилла а Іомавеш.

ССКП декабрьски Пленумен Советски Союза Коммунистически партен XXI-ча съезден историческа социамаш кхоачаш а деш, оаха, Лермонтовски совхоза къахьегамхоша, тІахьех республикан юрта боахама беррига механизаторашца, колхозникаш, совхозий болхлой специалисташ, кхыбола болхлой ялата а мошача доакъарийна а лаьрхІа дІайийна хьажкІаши кхыйола юртбоахама продукташи 1959 шера семилеткан хьалхарча шера дукхагІа хьувкъийта, дІаювш йола култураш лелаеча шерра комплексни механизаци юкъеноалае, юртбоахама продукцега дІабода мах лохбе лоаттаю яь шерре.

Лермонтовски совхоза болхлой, гІулакхерча наьха, юрта боахама специалистий собране тІаийцад.

Лейтенанта И. Л. Добровольске командах йола взвод — Н-ски даькъе эггара дикагІчарех я. Взвода-царчар декхар тІанийцьд коммунистически хьисапе баха а, деша а, Даьхенна гІулакх де а. Шоаш тІанийцаь декхараш сийленца кхоачашду къонача тІемахоша.

СУРТА ТІА: крахьарча занятеш тІа. Аьрдехьара аьттехьа — лейтенант И. Л. Добровольскийн тІема а политически а кийчон отличникаш бола рядовойш В. Н. Гартман, Ю. Г. Масалев, С. Е. Мазур, взвода командира помощник вола сержант М. К. Парусовский наблюдательни пункте ба.

А. Брянова сурт. ТАСС фотохроника

ССКП ОБКОМЕ

Ачхой-Мартановски районерча Лермонтовски совхоза коллективо НГІАССР-а юрта боахама берригача къахьегамхошка даьча

НХАЙКАРАЛАХ

ССКП обкома бюрос йогадир 1959 шера ялата а мошача доакъарийна а лаьрхІа дІайийна хьажкІаш дукхагІа хьувкъийта лоаттаю яхь чІоагІагІа йоаржае НГІАССР-а юрта боахама беррига къахьегамхой тІахьехаш Ачхой-Мартановски районерча Лермонтовски совхоза болхлоша, гІулакхерча наха, специалисташа даь Кхайкарал.

Бюрос республикан юрта боахама министерствона, партен райкомашта, совхозий, колхозий, МТС-ий, РТС-ий первични партийни организацешта тІадиллад «Лермонтовски» яхача совхоза болхлоша даь Кхайкарчл болхлой, колхозникий, специалистий юкъерча собранешка дувца, 1959 шера ялата а мошача доакъарийна а лаьрхІа дІайийна хьажкІаш, къахьегами средствеш кІезга дІа йохийташ дукхагІа хьувкъийта Іалащдар, 1959 шера — семилеткан хьалхарча шера хьажкІаш дукхагІа хьувкъийта лоаттаю яхь колхозашта, совхозашта, отделенешта, бригадашта, звеношта юкъе шерагІа йоаржаяр.

«Грозненский рабочий», «Ленинна некъ», «Сердало» яхача газетий редакцешта, моттигерча печата, радиовещаьен комитета тІадиллад 1959 шера хьажкІаш а ахцдола ялаташ а хьувкъийта лоаттаю яхь печата тІа а радиоца а шерра ювца.

Партийни актива собрани

Цхьа барт болаш а ворхІ шера план кхоачашъярна ший беррига низи хьинари тІадохийтаргдолаш а партийни организаци хилар хьахьокхаш чакхъяьлар 20 феврале Лермонтова цІерахча драматически театре хинна республикан партийни актива собрани.

ССКП аргІан йоацача XXI съезда балха итогехи республикан партийни организаце декхарехи лаьца доклад йир ССКП Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара новкъоста А. С. Трофимовс. Доклад яьнначул тІехьагІа пренеех къамаьлаш дир 16 коммунисто.

Собране хиннараша массава а раьза а волаш къоабал йир съезда решенеши цо чІоагІъяь боахам а культура а дІахо дегІадоаладара сийлахьа программеи.

Актива собранех лаьца йизза отчет лургъя «Сердало» газето тІайоагІача номер тІа.

ДІаде ялат кийчдеш ба

ССКП XXI-ча съезда исторически соцамаша дог айдарца Нохч-ГІалгІай республикански ялата продуктай управленен ялат дІайдеча пункташ коллективаша доккхий декхараш тІанийцад шоашта. Цар лаьрхІад біьсти дІаде гибридни, дикагІа йолча хьажкІий фу тІехдика кийчде.

Вай республикана кхоачам хиллал а, хІаьта иштта республикал арахьа дІаахийта а хьажкІий дика фу кийчделга Іалащдеча дика хьокхамаш доахаш хьажкІаш къоастаяь кийчъяьй Аргунски ялат дІайдеча пункто, Слепцовски ялат дІайдеча пункто, Ермоловски элеваторо, Шхьиле-къонгий юртарча ялат дІайдеча пункто и. кх. д.

Цу лакхехьа йийцача пунктешка болх беча коллективаша хьажкІий фу ший ханнахьа кийчдара йизза йоахкІ а еш хадданза дени-буси къахьег. Цар тешал ду Управленен кулгалхоша оттаяьча ханал 15 ди хьалха хьажкІий фу дика кийчдергхилгарах. Еррига ялат дІайдеча пунктешка из болх сихагІа лелийтара дика хьалхе а лелаю практически новкъостал а ду управленен элеваторо-складской отдела начальника нов. Н. Н. Савковс.

Цхьабакъда иштта лоархІамерча цу гІулакха йоахкІ еш баш Гудермесерча Наурски ялат дІайдеча пункта директораш.

Хьалха латтача Аргунскии, Артемовскии, Слепцовскии ялат дІайдеча пункташа лаьрхІад Наурскии, Гудермесскии пункташта сихагІа хьажкІий фу кийчдеча новкъостал де.

Шеко йоацаш да цу бехктохкамерча декхара деррига хьинар тІадахийта къахьегаш уж коллективаш хургхилар.

П. АХМАДОВ,
Нохч-ГІалгІай республикански ялата-продуктай Управленен начальника заместитель.

Дог раьза долаш тІаэц оаха башкирций кхайкарал

ЧІоагІа дог гІоздаьларца Іомаеш ба укх деношка, «Старогрознефть» НПУ нефтяникаш ССКП XXI-ча съезда материалаш. Нефтепромыслашка а оурув деттача бригадаша а семилеткан хьалхарча шераьа задани ханал хьалха кхоачашъяра тІехьа шерра къовсам лелабу. Бурув деттача контора буровикаша укх деношка ґерда торонаш гуча а йоахаш лакхара социалистически декхараш тІаниду.

Массава а раьза волаш тІаиицар оаха Башкирски нефтяникаша даь кхайкарал. Шоай низ кхо ца беш болх бир эксплуатационни бурув деттача буровикаша январски план 138,5 процент кхоачашъяш. Январь бетта планал совгІа 764 метр проходка чакхъяьккхар нефтяникаша.

Эксплуатационни бурув деттача буровикаша февраль бетта план 16-ча феврале 101,2 процент кхоачашъяьй. Из боккха хьокхам болаш къахьегам ба социалистически яхье. Февраль бетта дика хьокхамаш долаш болх бир бурув деттача бригадаша — къонача мастера коммуниста нов. Бухаровен мастера Головенкоен бригадаша.

ТІехдика толамаш даьхад буровикаша нн. Ивахненкоси, Золотухиненси, Василихиненси, Краюшкинеи, Кавешниковси, бурильщикий помощникаша нн. Зумаевси, Гичаевси, Тагировси, Оздоевси, Магамадовси, иштта кхыбарашеи. Цар массаве а механически бурув тохара норма 125—150 процент кхоачашъяьй.

Советски Союза нефтяникаша ханал хьалха мехкдаьттеи гази яккхатІахьехаш Башкирцаша даьча кхайкаралца ССКП-а XXI-ча съездо чІоагІъяьча семилеткан планаца дувзаденна хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тІехьа кхы а чІоагІагІа низ тІабахийта, хьинаре къахьегаш ба хІанз «Старогрознефта» нефтяникаш.

ГАБАЕВ Д. Д.,
«Старогрознефта» НПУ бурув деттара начальник.

Яндиева ИсмаІалий Нинайга дайта письмо

(«Ингушски» совхозе ихаш йолча)

Моаршал да хьога, тха хьамсара ИсмаІалий Нина!

Энски тІема училищен командованеи хоам бу Хьога Хьа воІ Кодзоев Іалихана Зоврбик ше училище деша мел вагІача хана ше дисциплина йолаш, дог цІена долаш, эздел долаш, инициатива йолаш курсант волга хьахьекха хиларах.

Цо толамца Іомаю шийна хьехаш йола материал, дикагІа вола дешархо ва из.

Дешара группан комсомольски организаторалла болх беш ший декхараш дика кхоачашду цо, цунца командира новкъостал ду дешара гІулакх тоаде а тІема дисциплина чІоагІъе а.

Ший декхараш дика кхоачашдарахи подразделенен общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лацарахи Зоврбика командирашеи начальникашеи 11 баркал аьннад.

Баркал оал оаха Хьона, ИсмаІалий Нина, иштта дика воІ хьалкхеварах.

Дукхача шерашка унахцІенеи дикеи Хьо яхар а хьатІаьхкувш йола тІехьа хьалкхенна Іа керда толамаш даьхар а лов тхона.

Училищен командованеи.

РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла вахийта оттаваь вай кандидат

* *

ТРОФИМОВ АЛЕКСАНДР СТЕПАНОВИЧ

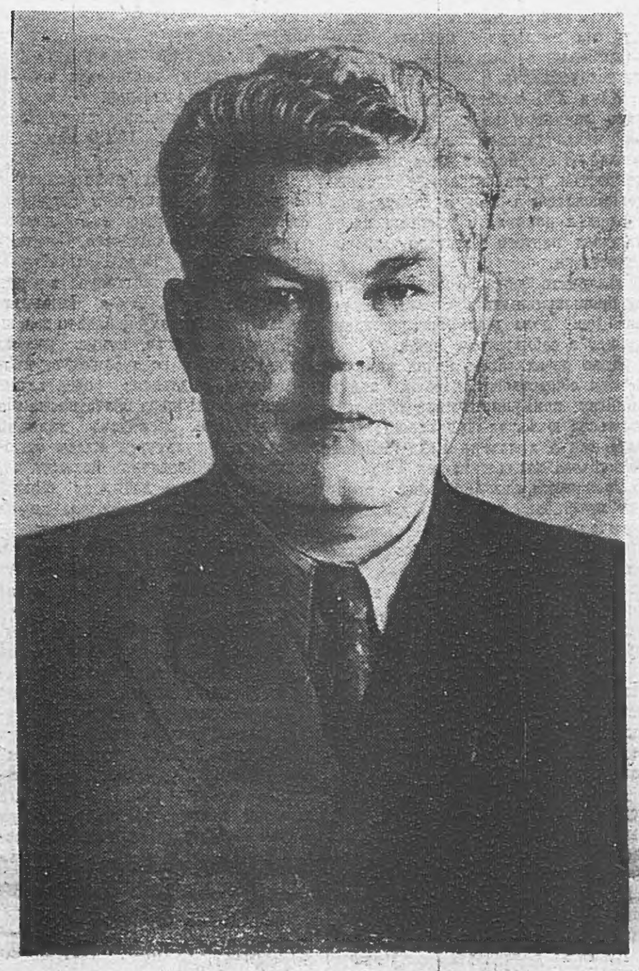

Александр Степанович Трофимов ваьв 1903 шера Татарски АССР, Шерметьевски района Кушниково яхача юрта. Цун даьй ахархой хиннаб.

Александр Степанович къахьега волавеннав ший пхийтта шу даьлча гІоне Кушниковски лесничестве Іаьржа болхло а волаш. Сийлахьйоккха Октябрьски социалистически революци хиннаучул тІехьагІа заочно техникуме деша а деша, болх бу цо. Цул тІехьагІа Саратовски пединститута историко-экономически факультет йистеноаккх.

1922 шера Александр Степанович комсомоле вода, 1927 шера ССКП членалла а вода. 1924 шера Чистопольски райкома ВЛКСМ пропагандист волаш болх бу цо, цул тІехьагІа ССКП райкоме а, 1926 шера Советски Эскарца салте хилар из.

Советски Эскарцара цІавитачул тІехьагІа н. Трофимов юха а педагогически болх бе волалу.

Юхьерча классашка хьехархо волаш волавенна г. Саратоверча Лакхехьарча коммунистически юртбоахама школан преподаватель волаш болх баьб нов. Трофимовс.

1937 шера партен Саратовски горкома секретаралла хорж из, цу хана денз массаолча хана партийни хьалхе лелаеча балха ва из. Александр Степанович партен Центральни Комитета аппараге бехктохкамерча гІулакхаш тІа волаш 13 шу даьккхад. 1946 шерагара денз 1952 шерага кхаччалца Литвен Коммунистически партен ЦК-а шоллагІа секретарь хиннав из.

1954 шерагара денз 1957 шерага кхаччалца ССКП Балашовски обкома хьалхара секретарь волаш болх баьб. Балашовски область юртбоахам дегІабоалабеш цо толамаш даьхарах Ленина орден еннай нов. Трофимовна.

ССКП XX-ча съезде нов. Трофимов ССКП Центральни Комитета члений кандидаталла хорж, СССР-а Лакхехьарча Совета депутаталла хорж из кхаь соаьве.

Нов. Трофимов гІулакх долаш, ше воккха ца хеташ, теркам волаш новкъост ва. Из партес дІа мел вахийтача массаолча участкашца, цо сий долаш кхоачашду парти шийн тешаш хилар.

1959-ча шера ССКП ЦК-ас опыт йола партийни болхло хиларах тарра нов. Трофимов Нохч-ГІалгІай АССР-а балха войт. Указа ССКП обкома хьалхарча секретаралла хорж из. Даьхенна хьалхашка Александр Степановича даь дика гІулакхаш Советски правительствос оелгаддаьхад Советски Союза Ленина ши ордени, Къахьегама ЦІечу байракха ордени, массехь медальи енна.

«Красный молот» заводан Шалковски района Сталина цІерахча колхозен коллективаша цхьа барт а болаш № 811 йолча Грозненски-Ленински хоржама округе гІолла РСФСР-а Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаву нов. Трофимов А. С.

Къилбаседан Курильски островашка хьалъю гІишлош

Северо-Курильск (Сахалинскии область), 17 феврале. (ТАСС). Шоай халача, шийлача климатацеи хулача вулканашцеи йовзаш я Къилбаседан Курильски островаш. Океана чура хьалгІа яьлча санна яда уж. Курильски лоамашта юкъе эггара лакхагІа болча Алаида кІалха Парамушура кхеран берда йистошка, кхыметтел Шумшу яхача лохача зІамгича острова тІа а хьалъеш дукха гІишлош я. Механизированни йолча причалашкара чкъаьрий берхІала дехкача моттигашка, холодильникашка, кийчача продукцен складашка кхаччалца ехка конвейераш, гидротранспортераш, трубопроводаш, электролинеш я. Дукха ха йоацаш палаткаш лаьттача хІанз дика нах чубаха цІенош, общежитеш, берий яслеш, школаш, магазинаш я.

Уж гІишлош хьалъе йолаеннай Курильски островашка Іалаьмате дукха сельдь яха чкъаьра хилар бахьан долаш. Укх тІеххьарча шиш шера цигарча форда чу Іалаьмата дукха Іайнаб из чкъаьра. ДІадахача шера чкъаьрий лувцача хана Северо-Курильск яхача городерча чкъаьрий лувцача болхлоша а Сахалинен Приморьеи сейнерий экспедиционни флотилеша а біаь эзараш центнераш сельдь лаьцаб. Дукхача сейнерни экипажаша юкъа кошелькови цхарал хьекхача 100—150 тонн чкъаьра боаккх.

Укх ворхІ шера Северо-Курильск яха йоккха йоаца город Дальни Востоке эггара йоккхагІа йолча чкъаьрий лувцача портех порт хинна дІа а оттаргьа, Боккхача океане сельдь боаккха кертера моттиг а хургьа.

ССКП-а XXI-ча съезда исторически соцамаша дог гІоздаьккха, чкъаьрий лувцача болхлоша, механизаторашца, строителаша шоай низ кхобергбац семилеткан хьалхарча шера чкъаьрий лувца ха дика чакхъяьккхарна.

1959 Нохч-ГIалгIай совнархоза промышленность ворхI шера чухь 1965

Дог гIоздоаккхаш йола перспективаш

ССКП XXI-гIча съездо тIаийцача коммунистически общество хьалъярна йолча программо а цо чIоагIъяьча 1959—1965 шерашка СССР халкъа боахам дегIабарна йолча директиваша а белгалду бIарччача исторически ханна партеси дерригача Советски халкъон кхоачащде деза керттера декхараш, цар чулоац советски обществон вахарцара керттера дешаш — экономика, политика, идеологи, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш.

ВорхI шера йолча плана йоккхача программах советски халкъа гу шиг сийрда кхоане, цунах цунна гу промышленностьи юрта боахами тоабара гIулакха лоаццача хана вай мохк дукхагIа дегIабоалабергболаш а берригача мехко арахецача масса тайпара продукцеги бахархой сага сих арахецача продукцеги диллача дунен тIа хьалхарча моттиге боаккхаргболаш а йола мехка экономика тоалургхилар.

XX-и XXI-и съездашта юкъерча хана ленински наькъаца хьабенача вай мехко доккхий берда толамаш даьхад. ДIахо йодача хана промышленностьи, юрта боахами, культурен дегIайоалаеш а халкъа вахара хьал тоадеш а доккхий гIулакхаш кхоачащдаьд партеси Советски правительствоси.

IалаьмаТе боккха лоархIам болаш да промышленностан строительствонен деш дола доал эргадоаккхаш хувцар а совнархозаш яхкар а.

Цхьа дезал санна йолча вай советски обществоца чIоагIа къа а хьийгар, коммунистически общество хьалъеча юкъарча гIулакхашца хьинаре дакъа а лаьцар Нохч-ГIалгIай совнархоза къахьегамхоша.

Совнархоза къахьегамхоша къовсам лоаттабаьб керттера декхараш кхоачащдара тIехьа, цар къаьстта чIоагIа къахьийгад дIахо йодача хана а мехкдаьттаий химиченки промышленность дегIайоалаеш, машиностроительни, энергетически, хьун, дахчан хIамаш кийчъеча, кхачан промышленность болх тоабеш.

Мехкдаьтта лохачар говза а чIоагIа а болх бар бахьан долаш дукха мехкдаьтта доалла моттигаш гучаяьхай: Карабулаке, Ачалкхе, Заманкуле, ГIойт-корте, IаьлийЮрта, ДаьттагIа.

Вай Нохч-ГIалгIай республике мехкдаьтта доалла уж моттигаш промышленносто беча балха юкъе йоалаяро йиш хулийт дIахо йодача хана мехкдаьттен гази дукхагIа дакха а Грознера мехкдаьтта чакхдоаха заводаш мехкдаьттан бедалца IалашъелгавIаштIехьдаккха а.

Цу юкъа мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте мехкдаьтта чакхдаккхара технологи эргаяккхар а, мехкдаьтта чакхдоаха установкаш тоаяр а, заводерча мощностех пайда дикагIа эцар а, сеца латташ йоаккха хI кIезигIъяр а бахьан долаш дукха а дукхагIа мехкдаьтта чакхдаккха йиш хиннай. Дукха къахьийгад мощносташ йоккхий еш а химически промышленностен предприятей болх тоабеш а.

Производствон технологи тоаяр а бедалий кхоачамех пайда дикагIа эцар а бахьан долаш феноли ацетони доаккхилга алсамдаьннад. Хьал а яьй, болх бе а йолаялийтай, лоаццача хана Iомаяь кара а ерзаяьй синтетически этилови спирт доахаш йола мощносташ.

Новогрозненски ТЭЦ-ера низ бола турбогенератори Iанара яьши тоа а даь, болх бе доладалийтаро низ бола энергетически база IалашъяьЙ республикан халкъа боахама дерригача доакъошта.

Хьал а яь, болх бе йолаялийтай хIанзарча, овсарле йолаш болх беча оборудованеца IалашъяьЙ йола берда шурий завод.

ДикагIа йола производственни мощносташ IалашъяьРо а керда технологически процессаш балха юкъе кхувларо а, балха механизации автоматизации яро а 26 процент дукхагI яьккхай промышленносто арахеца продукци, къахьегама овсарле 15.6 процент лакхъяьй.

Арахецаш йолча продукцега дIабода мах лохбарах 154,0 млн. сом ахча кходаьд.

Уж а кхы дукха дика балхаш а Нохч-ГIалгIай совнархоза предприятешта карагIдаьннад вай партес, цун Центральни Комитето, Советски правительствос Нохч-ГIалгIай республика юхаметтаоттаяра а цун совнархоз чIоагIъяра а IалаьмаТе доккха новкъостал дар бахьан долаш.

Советски халкъо, цунца цхьана Нохч-ГIалгIай республикерча къахьегамхоша, дагахьа раьза хинна белгалду ворхI шера йолча плана тIа вай мехкарча дерригача халкъий экономикен культурен масса оагIорахьара дегIайоалаяра йоккхий торонаш луш йола ленински къамий политика кIоарта хьалъекха хилар.

Из къаьгга гуш да юхаметтаоттаяьча вай Нохч-ГIалгIай республикерча совнархоза промышленность дегIаярна йолча ворхI шера плана тIа.

Нохч-ГIалгIай совнархозага гIолла арахеца промышленни продукци 2,2-зза дукхагIа хургьа, хIаьта хIара шерра-шера арахеца валови продукци ах миллиард сом гаргга хургьа. Цунах, мехкдаьтта доаккхилга 1965 шера дегIадена хурда шоззанел кIезигагIа доацаш, газ йоаккхилга — 550 млн. кубометрга кхоачаш, мехкдаьтта чакхдаккхара боарам — 1,5-зза, химически продукци йоаккхилга — 4-ззанел кIезигагIа йоацаш.

Дикка дегIабоагIаргба машиностроенен, кхачан, хьун, дахчах хIамаш еча промышленностеша арахецача продукцен боарам.

Лакхе белгалдаьча тайпара промышленни производство дегIайоагIнлга IалащдергдаЙолаш йолча установкашта реконструкци ярца, тишъенна оборудовани дикагIчунца хувцарца технологи эргаяккхарцца керда технологически процессаш балха юкъе яхьарцен промышленни предприятешкара мощностеш дIахо йодача хана тоаяро а республике дукха керда промышленни предприятеш хьалъяро а.

Республике йоагI-йоагIача моттигашка хьалъе оттаяьй предприятеш.

Нагахь санна хьалхагIа, массаза а, мехкдаьттан промыслашкара дIаккха йола промышленни предприятеш Грозне хьалъеш хиннаяле, 1959—1965 шерашка керда промыслови предприятеш дукхагIча даькъе республикан районашка хьалъергйолаш я. Промышленни производство совнархозага гIолла 2,2-зза а Грознера промышленность 74 процент а мара дегIа ца йоагIача метте, республикан районашка 6,8-зза дегIайоагIаргьа из.

Кастта Шалински районе хьалъе йолаергйолаш я йоккха хIо завод: шекар дерн, кхачан предприятешта эша оборудовани ери, автомобилашта запасной частеш ери. Духхьал цу заводашка болх беш массехь эзар саг хургва. Цу тайпара, кастта Наьсарен районе хьалъе йолаергья электрофицированни оатхалаш еш йола завод. Цига болх беш хургва ши эзар совгI саг.

Гудермесски районе хьалъергйолаш я хирургически оатхалаш еш йола завод. Дукха балхаш дергда совнархоза дахчах хIамаш ечеи кхачани промышленностера производственни мощносташ шеръеш, Сунженскии, Наурскии, Ачхой - Мартановскии районашка.

ЧIоаггIа дегIайоагIаргйолаш я МагIалбика, Надтеречни, Сунженски районашкара мехкдаьтта доаха промышленность, цу тайппара чакхдоахарга Саясановски (Беной), Ачхой-Мартановски (ДаьттагIа), Шалински (ГIойт-Корт), Наьсарен а кхыча а районашка мехкдаьтта тохкаш деш дола балхаш.

Республикан районашка мехкдаьтта лакхъе. Завода коллективо усовершенствовани яь технологически процесс керда хьалъе езаза феноли ацетони доаккхача эрригача заводашта лаьрхIа я. Уж хувцамаш дар бахьан долаш хула пайда бIаьш миллионаш сома лоархIам болаш ба.

1958 шера заводе даккха доладеннад этилови спирт. XIара шера итташ миллионаш ялат кходе торо хургьа из спирт даккха доладалар бахьан долаш. Шерра-шера тIаетталургья заводо арахецаш йола химически продукци. 1958 шера яьккхачул 4-зза дукхагIа валови продукци йоаккхаргья 1963 шера. Цу пхе шера этилови спирт доаккхилга 8-ззен ахазен, феноли ацетони доаккхилга 1,7-ззен лакхлургда.

XIанз 30—35 заводашта мара химически завода продукци ца кхухьийте, укх гаргарча шерашка дукхагIа хургьа йоаккхаш йола продукци а из дIачу ийю заводаш а.

Укх семилеткаХ хIара шера хьабоалача пайдах 30 миллионагара 80 миллионага кхаччалца отчислени е езаш я завод. Из вIаштIехьадаргда керда мощносташ хьалъярца, нагахьа санна уж хьал цаеш соце, гIирсаш хьалдеш хиннаьхьа. Завода коллективо усовершенствовани яь технологически процесс керда хьалъе езаза феноли ацетони доаккх

Хоржамашта накъа долхаш

* *

Харжархой шоай кандидаташца вIашагIкхетар

18-ча феврале «Красный молот» яхача заводе хьагулбенна харжархой вIашагIкхийтар РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат волча СССП Нохч-ГIалгIай обкоча хьалхарча секретараца нов. Трофимов Александр Степановичаца.

Доверенни волча завода цхьоалагIча цеха модельщика нов. Ковалев Владимир Алексеевича нов. Трофимова вахара никъ а биографи а харжархошка дIа а йовзийта беррига харжархой тIахьийхар партен а Даьхен а тешамерча воIа нов. Трофимов Александр Степановича хоржамаш хулача дийнахьа — 1-ча марта кхаж тассарна.

Цул тIехьагIа къамаьлаш даьча харжархоша: № 5 йолча цеха мастера нов. Зевилов Павел Андреевича, кузнечни цеха прессовщица нов. Заичкина Полинас, № 3 йолча цеха слесара нов. Абрамов Вилен Ивановича, завода керттерча инженера нов. Ларионов Евгений Павловича заводо 1958 шера баьв болх а бийца депутаталла кандидат волча нов. Трофимовгара дехар дир завода йоагIаш йола материалаш шийх ханнахьа поставщикаша хьаухийтаргйолаш, нах чубаха цIенош хьалдарча дукхагIа ахча хьожадергдолаш, хьалъеш латта завода спортзал чехкагIа йистейоаккхаргйолаш, Грознен юхье алхха баьца даараши коартолаши лелаергйола совхоз вIашагIйолларгйолаш новкъостал де, аьнна.

Цул тIехьагIа къамаьл дир массане а безаме тIанийца нов. Трофимовс. Цо «Красный молот» завода коллектива дег тIара баркал аьлар шийх кандидатура РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла оттаярах а шийх селла боккха тешам боларах. Цо дош делар шийна тIадехка декхараш кхоачащдарна шийх низ а хьинар а ше кходерг ца хилара.

Т. ТЕБОЕВ.

Веденски районе

Веденски районера харжархой вIашагIкхийтар РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат волча СССП Грозненски горкома хьалхарча секретараца нов. Зотов Евгений Николаевичаца.

Къамаьл даьча доверенни волча Веденски МТС керттерча инженера нов. Алиев Султана аьлар, шийх беррига вахара никъ нов. Зотовс советски халкъа а Советски Союза Коммунистически партена а гIулакх деш хьабенилга. Мел беча партийни а общественни а балха тIа, Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа — массанахьа а къахьегамхой безаш, партен член ше хилара декхар нийса леладеш хьавенав нов. Зотов. Цо беррига харжархой тIахьийхар 1-ча марта нов. Зотовна кхаж тассарна.

Къамаьл даьча Энгельса цIерахча колхоза председателе нов. Идрисов Мазлака, нов. Зотовгара дийхар шоай колхоза хьалхашка латта доккхий декхараш кхоачащдарна Грозненн промышленни предприятеша гIо делга вIашагIдоллар. Горянкай интерната дешархочо Махмудова Маяс нов. Зотовгара дийхар райцентро стадиони спортзали яра новкъостал делга.

Къамаьлаш даьча Веденски юкъерча школан хьехархочо нов. В. Я. Кочетовас а ВЛКСМ Веденски райкома секретара нов. Юнусовс а иштта декхар дир нов. Зотовгара, цар харжархой тIахьийхар хоржамаш хулча дийнахьа нов. Зотовна массане а кхаж тассарна.

Юхьера а къамаьл даьча нов. Зотовс дег тIара баркал аьлар шийх иштта чIоагIа тешам боларах. Цо харжархошта дош делар цар тIадехка декхараш кхоачащдарна шийх низ кхобергбац, аьнна.

Н. АЛИРОЕВ.

Наьсарен районе хоржамашта хьалхарча деношка

РСФСР Лакхехьарча Советен мотгигашкарча Советашкеи хоржамаш дарга кийчлуш Наьсарен районе вIашагIъелла 18 агитпункт я. Ерригa агитпункташ телефонаш, электросвет йолаш, газетащца, журналащца, хоржамий литератураца IалашъяьI я. Агитпунктий заведующеш ба болх дикагIа бовзаш бола коммунисташ.

Наха юкъе агитационно - кхетама болх беш 350-нел совгIа саг ва. Агитаторашца шийх ханнахьа совещанеш а семинараш а ю.

Хьокхам эца мегаргболаш дика вIашагIбелла агитационно-кхетама болх лелабу нн. Дударов Хьасанеи, А. Хучиевси хьалхле лелаеча ТIой-Юртарча агитпункто, цига дикагIа бола агитаторашца ба нн. М. Газиков, комсомолец А. Ахильгов. Нов. А. Х. Дахкильгов хьалхле лелаеча Долакъа-Юртарча агитпункто а бу дикагIа бола агитаторашца ба комсомолец Темурзиев Алихан, юртарча библиотекан заведующи нов. Даурбекова Аьсет.

Ерригача агитпункташка чакхдаьннад депутаталла кандидаташца харжархой вIашагIкхетилга. Кандидаташца уж вIашагIкхетача хана царна СССП XXI-ча съезда решенеш, гражданий бокъонаш ювцаш иштта кхыча темаех лекцеш йийшар. Хlанз агитаторашца бахача наха СССП XXI-ча съезда материалаш йовзийташ ба.

Агитпункташка чакхдаьннад хоржамаш дара кабинаш, кхажамаш чутасса урнаш елга, ерригача участкашка ден а бус дежурнеш ба.

АБАДИЕВ ИИИСА,
ССКП Наьсарен райкома пропагандани агитацени отдела заведующи.

Иштта хьега деза къа

Эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама бригада яха сийлахь цIи яккхара социалистически яхье яьннай Совнархоза производственни предприятей конторера коммуниста. Ершиков Андрей Алексеевича кулгалду столярий-сборщикий бригада. Ерригa з ши бутт ха мара яьннаяц къонача болхлоша хIара дийнахьа 150 процентал лохе йоацаш балха план кхоачашъе, арахецача продукцен дикал лакхъе, материал кхое, иштта кхы гIулакхаш кхоачашде аьнна декхараш тIанийца. ДIадахача шера декабрь беттеи укх шера январь беттеи 200 процент кхоачашйир коллективо производствон план.

Балха тIа ка ялара дукхагIча даькъе новкъостал ду бригадана кулгалдеш волча новкъоста Ершиковс. Производствон гIулакх дика довзарца, массанахьа кхоаву из.

Цкъазза, дуккха изделеш е аьнна шоашка заказ кхаьчача, Ершиковс цу сахьате бригадан коллектив хьагул а ийия «пятиминутка» яха собрани ю болхлошца. Массадола де деза балхаш царна дIа а хьийхе бокъонца заказех уж кхийттачул тIехьагIа заказ йистедаккха деза ха а къоастийийя дIаоттабу бригадира шийх болхлой.

Новкъоста Ершиковс кулгалдеча бригадо массаза дика кхоачащду шийх декхар. Нагахьа санна шийх задани кхоачаш ца юлуш тIехьавусаш болхло хилча бригадан дийнахьара балха норма кхоачаш ца еш йисар кхераш бригадира цунна новкъостал де цаI е шиъ саг вохийт. Тlаккха кхоачамбоацар юкъера дIадоал. Цхьабакъда гIо де водар а шиъкхоъ балха говзалаш йолаш хила веза, хIана аьчча хIаране беш бола болх ше-шийх тайпара хиларца.

Станочникашеи столярашеи хьаьнна деталеш кара дIакхахьар юкъера дIадаларо кхы а лакхъю цар къахьегама овсарал.

Дукха ха яц цехерча профсоюзни собранешка балхацара брак дIаяккха яхаш, дувцаш хинна. Дукха хулар балха тIа орак. Из бахьан долли болхлоша алапий а кIезига эцар, хIаьта производствен план кхоачаш а хилацар.

НаIара алтамашта гонаца шурушаш чуеттилга дIа а даькхка отверткаш лелае болабелар, иштта дикагIа цIенъе баьлар болхлой тIехьанахьа наIарийн корийн коробкаш. Бригадира Ершиковс во хилча чакхйолийтаргйоацилга а ховш брак йоацаш оолх бе болабелар столяраш.

Дукхха а дикагIа болх бе баьлар хьу тедача цехера заготовщикаш Айрапетьяни, Н. Данилови, А. Довгани. Бокъонца цеха къахьегамхой болх аттача боаккхаш тоаьаьн нийсъяьн хьатела йолаелар хьуна материал.

Изделеш юха тоае езаргйоацаш брак дIаяьннай балхацара. Во йолашн, стандарт телхаеш продукци арахецарах болхлошта выговораш еш хинна цеха доска тIара приказаш дIадаьннад кIанз.

Хьаеш йола хIамаш дика хилийта столяраша керда юкъедаькхха гIулакх да — арахецача продукцен дикал хьалхарча сортах 10-негара 30 процентага кхоачаргйолаш цун удельни вес лакхъе. Хало дале а, цхьабакъда кхоачаш ца дича даргдоацаш кхоачашде могаргдолаш декхар да из, йоах цар. Керттерчарех юхьаьнца цехе тайп-тайпарча балхаш тIеи, цул тIехьагIа столярасборщика ученикал болх беи эттар Азамат. Хlанз моллагIа бола бехкткхамера болх лу цунга бе. Укх деношка кхоалагIа разряд яккха лерхI цо. Азамата чIоагIа новкъостал ду Журавлевс, Мотовиловс, Баратовс, кхьоараша.

Коммунистически хьисапе къахьега болабелча гIоне дикка холуш эргадувл наьха культурни вахар. Балхара баьлча, мукъа йолча хана, вIашагI а кхийте, театре, кино ух бригада къахьегамхой.

Бокъонца дIадоалаш латт коллектива юкъера бIеха мотт лебелга, къаьнара тIехьадисаь гIулакхаш леладелга.

Бригадан къахьегамхошта юкъе керттера дар а хинна дIаэттад дешар. Дулин Владимир промыслови кооперацe Ерригсоюзни заочни техникума хьалхарча курсе дешаш ва, Дукужин Леонтий института физико-математически факультете ваха кийчлуш подкурсе дешаш ва, хIаьта Починалин Геннадий, Гаврилов Анатолий, Атонесов Аркадий, кхьбараш сайрийнарча болхлой-кагирхой школе дешаш ба.

Балха тIа бовзаш хинна ца Iеш художественни самодеятельносте а дакъа лоац столяраша Даниловси Саркисьяней. Хlанз бригада кастказта красни уголоке ух, партен XXI-ча съезда материалаш Iомаю.

Коммунистически къахьегама бригада яха цIи яккхарна социалистически яхье а яьнна, мамогга къахьегаш я бригада.

П. ИДРИСОВ.

Сурта тIа: Ершикова бригада делкъига салоIача хана ворхI шерара план Iомаеш йоал.

И. ПЛИЕВА сурт.

Iилман экспедици Атлантике йода

БАЛИНИНГРАД, 19 феврале. (ТАСС). 1959 шера Атлантике яхийта керда Iилман-промыслови экспедици вIашагIйолла аьнна соцам баьв Калининградски совнархозо. Порадаь керда чкъаьрий Iоадеш дола «Казань» яхача кеман таийпара доккха траулер Малхбузен Африкан форда йистошка даха кийчлуш да. Цига сардина яха чкъаьрий IаIна моттигаш тохкаш 5—6 бутт боаккхаргболаш ба.

Калининградски морской училищера «Тропики» «Меридиани» яха учебни кемаш Юкъерча Атлантике Iилман-тохкама балхаш дарна кийчлуш да. Духхьашха Атлантикан къулбехье-малхбузерча даькъа тIе, Бразилен форда йистошка, яхийта кийчъеш я чкъаьрий лувца Iилмантохкама экспедиди. Цунца да «Океан» яхача кеман таийпара юкъерча кемаех дола ши кема.

Брестски крепость лораеш хиннав из

...1940 шера октябрь бутт. Советски Эскаре хьийха вода Грозненски нефтяной техникумера студент Байбеков Iаддал. Цунца воински цхьан часте болхаш бар Грозненцаш-мехкахой Абдурахимов, Юсаев, Зацепин, Бедрицкий, Елетин, иштта кхыбола доттагIий а. Пружаны яхача моттиге 44-гIа стрелкови полк латтача кхаьчар къона тIемахой. Цу полка командир вар майор Говрилов Петр Михайлович.

ТIема гIулакхаш Iомадеш дIаухар полке денош. ТIема гIулакха а политически а ши-ше дикагIа кхета гIертар хIаравар, техника, герз Iомаде гIертар. 1941 шера март бетта Брестски крепосте хьожайир из полк. Цигача полковой школе вар Байбеков Iаддал. Дешар чакхдоалаш латтар. Цу деношка Ленинградски пехотни училище дIабаха безаш бар курсанташ. Царца ваха кийчлуш вар Iаддал а. Советски Эскаре Iерговлаш эпсар хила дагадехар цунна.

— Цхьабакъда уж са уйлаш кхоачаш хила хьаьха хиннаяц, — яхаш дувц тхона Байбеков Iаддала. Инст ца хулаш цхьа ха а яьккха, бIаргашка есса гIайгIа а иолаш, шорттига доладир цо дIахо. — Тахан санна дагадоагIа сона цхьа унзареча тато тхоаш сомадаьха. Пхинтта минут яьлча Iуйринна диъ сахьат доалаш ха яр из. ТIаккха шозалагIа а кхозалагIа а дувла даьлар таташ. Лелхача иоккхинча топий пхорчий таташи дегIа зулам бодабеш увгIача самолета гIари вIашагIъэ даьлар. Фашисташ оар уж. Ерригa Брестски крепость меттахьа хьаира. Тревога хинначул тIехьагIа герз ое деллар салташеи эпсарашеи. Са сийрда доалаш латтар шозза вIаштIардаьча цIеношкара дIахьежача тхона Буг яхача хил дехьара немецки аэростат бIаргаеннача хана. Фашисташа крепоста еттача иоккхинча топии зем. ооахаш яр из. Ах чу, ораш чу, тонахьарча тIокартах дегталора пхорч, сигала ухитар хий, лаьтта.

Иштта дIадоладу шийх дувцар Брестски крепости лораеш хиннача Байбеков Iаддала. Крепость лораеш хиннараша шоллагIча дийнахьа мара чуэнтанзар моастагIчун аэростат. Крепость яккхар духьа тIаноагIа гитлеровски танкаш тIаь тIа кхаьчар, цхьабакъда артиллеристаша йоккхий топаш етта йолайир царна.

— Сона тIадилладар, — яхаш дувц Байбаковс дIахо, — крепоста малхбузехьарча даькъа тIа кIийле лаца, аьнна. Тха хинна тIема низ бар 15 салте, 4 станкови пулемет, 2 ручной гранат. Керда низаш тIахехкар тхона фашисташа, тхо духьала чIоагIа эттадар. Пхийтта сагах дийна висараш ялх саг мара вацар, хIаьта цул тIехьагIа массехь атака оаха яьчул тIехьагIа кхоъ мара висанзар. Пулеметаш етта йиш йоацча яьлар, патронаш кхоачаелар. Аза, Лебедеви, Пономаренкоа яхача салташеи тIехьашка довла лаьрхIар. Комендатура-неи погранични отрядан юкъе тхо кхаьчача хана Лебедеви Пономаренкон боабир, хIаьта малIбоаленгахьарча тхоай кIийленна со тIакхаьчача, цига кхийтар сох полка командир вола Гаврилови салте Зацэпин Николайи, — аьнна дийце воал Байбеков.

Цунах лаьца дийцар писателе Смирнов Сергея — Брестски крепость лораеш хинначарех яздаьча книжка авторо — Московски радио чу гIолла ше къамаьл деш. Шийна дагадоагIар дувцаш писателе Смирновс йоахар:

«...Крепоста Малхбоалехьара оагIув лорабеш хиннача кхаьннех диина виса цаI сержант-пулеметчик а полковой школан комсомольски комитета секретарь а вола, хIанз Грозне болх оеш вола Баиоеков Iаддал вар. Малхоалехьара крепоста чIоагIале иохаьйчул тIехьагIа, моастагIчо баьв го ооха а баьв, чакхваьлар из Гавриловцеи салтечунца Зацепинцеи цхьана».

Iо бохабаьчул тIехьагIа масса оагIонгахьа дIа-юха бекъабелар уж. Iо баьв тхъаьв ялхлагIа ди дар из. ТIехьагIа хайра Байбековна Зацепин виннилга а, хIаьта майор Гаврилов дийна висалга а.

Новкъосташца къаьстачул тIехьагIа текхаш араваьлар Байбеков крепостера. Дийнахьа кхераме йоаца моттиг лохар цо, хIаьта оийсанна наькъа зем боахаш дIахо ухар, шийчарна тIакхача гIерташ. Кобрино яхача моттигана гаьна воацдаш тIехьашка ваьнна массехь саг кхийтар цох. Малхбоален оагIонгахьа чакхоала лаьрхIар цар. Цхьабакъда из кхоачаш хиланзар. Уж берригаш а фашисташа лийцар. Иштта бахар уж плен.

Цу хана денз йоккхий халонаш тIакхаьчар Байбековна, концентрационни лагерашка, набахтенашка хул из, къиза къахьегам, моцал лов цо. Борисоверча, Полтаверча, Луцкоехьен Германерча концлагерашка гIолла, Тунисерча, Палермоча, Верденерча, Ахенерча, Дордмутерча, Ганновереррча наоахтенашка гIолла лела виизар советски военношлене Байбекова. Эльое советский американский эскараш вIашагIехийттачул тIехьагIа тIом чакхоаллалца юха а Советски Эскарца хилар Байбеков. ТIом йистебаьлча Грозне юхавоагIа из.

ДIаихар шераш. Лехаш дукхха ха яьнначул тIехьагIа юхьера а корабир цу синдолча гарнизонацара Брестски крепость лораеш хинна салтини эпсараш.

Хlанз Грознерча пропарочни станце болх беш ва Баиоеков Iаддал. Из каст-каста хул Грознера къахьегамхой, кагархой, пионераш болча хьоашалгIа, Шийна дагадоагIачох цо дувц Буга яхача хи йистера крепость турпале лораьнчарех, гитлеровски Германе тиншача балхах хьоабаь тIом болабеннача хьалхарча деноех, плен бигарашта фашисташа даьча ниэехи Iазапехи.

Хlанз язду Байбеков Iаддала шийца цхьана тIем тIа хиннначар турпаленах, къонахчулах, деналах.

С. ВОРОНИН.

И. БАЗОРКИН

Сей

Дувцар

(Са доттагIчох Iазех зIамига волаш яьха цIи)

КIира мара дацар Сей кхий чу велла, цхьабакъда цунна дукха ха хетар ше чуволла.

Льтта доагадеш хьежар малх, денош дIайха ухар, Iы меца хулар бийсана. Сатоссача хана хьунгахьара шийло кIезига мух ооалар. Кхий чу а баьле, низ бехача плен чуволлачун яшанза йолча можа тIа а цун докъаденнача бордаш тIа а кхоачар из.

Юхьерча, тоаенна латтача бешмашка гIа вIашагIа хьекхаш цо шортига делла шарх хьахоэ.

— Мух а боагIа — оал Саьва, шешийца. Из дикагIа хьакхетийта, Сей бартала льатта Iовуж.

Цхьабакъда мнхо а новкъостал дац цунна тахан. Корта чIоагIагIа бIогора баьннаб цун. Хийра йолча гIолла гуча а иккха, къайла яьлар сердал.

Цхьа ха яьннача гIолла, наIар тIа часовойша чIоагIа гIар айийр. Иштта ена хьаэттар цхьаькха а Iуйра. Фу дика дахьаргда теш цо? Часовойша нII хьайийлача, царех теннача дегIара, цIе басилгаш йолаш волчо, Сей волча хьачу а хьежа: «Русь, добри утрой! Не спайт! Подимайсь!»—аьнна, гIожа цIогIа техар.

Иштта из леладора цар хIара денна. Цул тIехьагIа царех цхьа немце, плен чувелла воаллача укхана гургволаш наIар тIа Iо а хайя, цхьан бе автомат а елла, воих кулгаца цхьа дика хIама даа волалора. Мерза а дуккхача хана а юар цо хIама.

Иштта хIаман диаьчул тIехьагIа, кулгаш а дийхке, дош хатта цIагIа чувигар цар из.

ЦIагIа царга хьежаш хулар шовзткъа шу ха йола, цIена яьша моджи цхьан оагIора билла, хоза нийсбаь кIуджи бола, йIаьхача юхьара эпсар. Из а, массаза гу, хIама юаш хулар. Истола хьатIа хайя, дукха ха йоаккхар цо хIама дна ца воалаш. Хlама дна ваьлча, салфеткаца бордаш а цIендийя, «малав хьо?», «малагIча къамах ва хьо?», «хьуцагIа фу деш вар хьо?», яхаш хаттараш дора цо Саьга, гIожача оазаца.

Колхозник, ЦIеча Эскара тIемахо ва со, къамах гIалгIа а ва, тIема тIа човнаш а хинна, Кавказе цIавода со, массаз а санна оалар Саьва. Пакха шорттига дIатIа а волалийя, бIарга цIацкъам ца тохаш бIара а хьежаш, кулга оамалца хьа а лехе, тIехкарах йоалла йIаьха шод хьаяьккхе Саьна етта волалора. Иштта юхьанца лоткъам эцача эггара хьалха шод тохкашехьа а, Саь букъа тIара коч эккхийтар. Цул тIехьагIа мел техачо, массаза кхет, Саь дегIа тIара цIока хоададора. Из Iазап хIара денна дора цар Саьна.

Плен вигалехьа, хьунагIа дукха кIираш даьхадар Саьва, моцал а ловш. Цхьаоакъда хIанз шортта буц а хий а долаш хинна из хьу ялсмале хетар цунна.

Немцаша даа хIама а мала хий а лацар. Маца йисте даргда ховш а дацар из Iазап.

Моцало а хьогало а Саь дегI дуар, са кхоачадора. Часовойшта ца хонташ ча дуар цо, айран юхк Iувшар. Салташта тIа а кхийтта, царгара маькх яккха юхьера а чIоагIо яьяр Саьва. Цун уйла шоашта яйзача санна, хьалха мо Саь саготдеш бацар уж тахан. Маьрша къамаьлаш а деш, юкъ-юкъе эпсараш чубахача цIагIа дIачухьежар уж. Цхьа ха яьннача гIолла цу цIагIара ара а ваьнна, кхийна тIаволавелар къона эпсар. Иштта цIаккха а хиннадоацандаь, Сей из зе эттар. Хада доаллий-хьогI гIулакх?

Кхий чу маваьллинге а къамаьл динзар лейтенанта.

— Хlанз обер-лейтенант волча вугаргва хьо, — аьлар цо юхьера а.— Ховш хилалахь хье тIехьхара вугаш хилар. Хьа кхел хьох хьайх тийша я. Кхетадирий Iа? — аьнна. Сей йист хиларга ца хьежаш аравалар из.

Часовойша лоткъама тIавнгар Сей.

Массаза а хуллача тайпара, истола тIа даа хIама латтар. Цхьабакъда эпсар тахан цу хIаманна дIатIакховдаш вацар. Цхьа кулг оалма тIа а дилла, вож че а делла, цхьан хIаман уила еш, саьнгара-саьнга Iо-хьал ухаш лелар из. Юхьера а Саьна дIатьавахар из.

— Хlама а ца дуйташ, хьо моцалла чувоаллавар тахан мара хайнадац сона. Са кararча наха даь гIалат да из. Из гIалат юханийсдергда вай, хIанз цхьана хIама а дуаргда! — аьлар цо вела а къежа.

Iа фуражка чу дIатийга хиннача, хьа вошас яздаьча письмо тIара, тхона хайнад хьо тIом хилалехьа инженер хиннилга. Из бахьан долаш хьоца гIулакх ца лаьцача далац.

Эпсара чIоагIа а дукха а дийцар. Цхьаоакъда из кхыча цIагIа луш санна хетар Саьна. Шийна хьалхашка латта истол мара кхы хIама гацар цунна, кхычун уйла а ящар. Бакъда иштта латташ кIеззига ха мара яккхаьк

Дуазал дехьара

Эйзен ауэра яь пресс-конференци

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-ан президента Эйзенхауэра тахан пресс-конференце аьлар, Малхбузехьара державаш Берлина тIема низ кхычарел хьалхагIа тIабахийта безам болаш яц, «Малхбузехьарча Берлина хьакъехьа шоаш тIаийца декхараш» кхоачашде лов царна, аьнна.

ДIахо йоахар Эйзенхауэра, дерригача германски дешаех лаьца Советски Союзаца «сакхетам чу а болаш» къамаьлаш де шоаш кийча хилар массехкасса дIахайтад. Бокъонца машар чIоагIлургбац, йоах цо, дунен халкъашта юкъера дерригa дешаш нийсхонца дувцаргдола гIулакх шинна а оагIоно ца лохе. Цхьабакъда Эйзенхауэра хIама аланзар, шийна хетаргахьа, Малхбузенеи Советски Союзаи юкъе соглашени ярна эшача нийсхонах лаьца.

Англен премьер-министр Макмиллан Москве вахар ше доашхаш Эйзенхауэра аьлар, Макмиллана Н. С. Хрущевна дIадовзийтаргда Европанна а дерригача дуненна а боккха лоархIам болаш долча дешаех английски правительствона хетар. Москве английски премьер-министра дувцаргдола дешаш тIехьарча хана Макмилланаца дийцадац ше аьнна Эйзенхауэра аьннадалг а, цо йоах, Макмиллана дIадовзийтаргдолча Англеца хеташ долча гIулакха американски правительствоца дийцад Даллеса, Лондоне тIехьара переговораш еча хана.

Пресс-конференце Эйзенхауэра хьахайтар паччахьалкхен секретарь вола Даллес отставке вахарах дола дош хIанз дувца безам болаш ше ца хилар. Эйзенхауэра аьлар, ший декхараш кхоачашдулургда аьнна Даллеса мел хетача хана, паччахьалкхен секретара поста тIа хургва из, аьнна

Цхьан корреспонденто дийцар Эйзенхауэргара дукха ха йоаццаш секретара Мэнсфилда яьча заявленех лаьце хьайна хетар ала, аьнна.

Корреспондента аьлар, печато даьча хоамашка диллача, ГДР-ан ФРГ-неи юкъе вIаши переговораш яра хьакъехьа Мэнсфилда яь предложени йоашхаш цхьанна тайпара жоп дала тиганзар Эйзенхауэра, аьнна.

Англен общинай палате

Лондон, 19-ча феврале, (ТАСС). Селхан общинэй палате парламента членаша — лейбористаша шоай хур дир кхыча мехкашкарча гIулаккхий Паччахьалкхен министрга Ормсби — Горага германски дешах йолча советски предложенешта жоп луш йола Малхбузен конкретни предложенеш хьаовцийта гIерташ. Паччахьалкхен министро лейбористий хаттара жоп а ца луш нагахьа санна кхыча мехкашкарча гIулаккхий министрий совещани хуле малхбузен мехкаша «хаьдда йола предложенеш» хургья, аьлар.

Парламента членаш — лейбористаш ялерни герз талхкар сацийта аьнна, гулъеннача женевски совещанен болх дика ца лелара шоаш раьза ца хилар хьахоккаш бар.

Лейборист Ф. Безуик малхбузен мехкаша «машара тIехьа» ялерни герз талхкар дIахо йолача хана а динза даргдац яхарца совещанена керда халонаш духьал яхар долаш дий, аьнна Ормсби-Горага ше даьча хаттара духьал жоп даьккха гIертар. Эггара тIехьа а ше ца воалаш США-н предложени иштта ларIа еза, аьнна, жоп делар Паччахьалкхен министро.

Консерватора Джонстонен лейбористаша Ф. Ноэль-Бейкерен Дж. Гриффитсен Группа предприятешта декартелизаци ярна йола послевоенни соглашени кхоачаш ца ярах объяснени йийхар. Парламента членаша белгалдаьккхар хьалхара дунен тIом хилалехьа а ма варра вайзача Крупп-ца «дика» хилар Янгле «чIоагIа кхсраме» лоарх'илга. Бакъда, Ормсби-Горас цу хаттара доагIача тайпара жоп а ца луш, цу дешах юххера соцам баьбац, аьлар.

Германски шинна а паччахьалкхене баха нах ФРГ атомни герзаца кийчъяра духьал ба

Берлин, 20 феврале, (ТАСС). Германски шинна а паччахьалкхене баха нах ФРГ атомнии ракетнии герзаца кийчъяра а Малхбузерча Германех НАТО-н ракетни база яра а духьалара предложенеш хьаллоацаш ба. АДН яхача агентствос беча хоамах, Горгасте (Франкфурт-на-Одере яха округ) городе гражданий собране къамаьл дир Демократически Германен къама фронта къама совета президиума члена, ГДР-н халкъа палатан депутата г. Шнитцлера. Германецарча машара договора советски проектах лаьца къамаьл деш, ФРГ-ра кхыча паччахьалкхений эскараш арадахар а атомни герзаца из кийчъяр ца мегийтар а немецки халкъ ший лоIаме хиларен цун суверенитетеи кхерам тIатоссаш да яхаш Малхбузе ю пропаганда харцийр цо.

Малхбузера Германи НАТО-на юкъера ялара духьал вар кердача тIема планашта тIехьа ва, аьнна белгалдаьккхар г. Шнитцлера. Малхбузехьарча Германе юхахьахинна милитаризм юхатохарах латт хIанз декхар. Машар договор йоре, цо милитаристий кулгаш дIадехаргдар, атомни тIема кхерамах баха нах паргIата а боахаргбар.

Малхбузерча Германен тайп-тайпара болча бахача наьха вижалаша дIадех мохк атомни герзаца кийчбара политика дIаяккхар. Масала, Гроссгерау яхача городе (Гессен) металлистий профсоюза организацен собране хиннараша белгалдаьккхар. Малхбузера Германи атомни герзаца кийчъяра а цун территоре тIа атомни герз доаржадара а духьалара къовсам профсоюзаша чIоагIагIа лоаттабе безаш хилар. Малхбузен Германерча наха чIоагIа бувц Дортмунд яхача города юхха ракетни герз дола база ца йиллийтарна цу городе бахача наха лоаттабу къовсам. Мюнстер яхача городерча «Германи атомни герзаца кийч ца ейтара тIехьа» яхача студентий организацес каьхат дахьийтад Дортмунде бахача нахага. Дерригача немций халкъа мугIараш синдрача вахара хьакъехьа къовсам лоаттабарна кхотадала деза, яхаш дувц каьхата тIа, хIаьта, ракетни база ца йиллийтарна дортмунддаша лоаттаоу ковсам а къоабалбу цу тIа. Дортмунде баха нах санна атомни кхерама духьал лоаттабеча къовсамах даьхьа лоацаш да Малхбузен Германен кхыча городашкареи юрташкареи нах а. Шоай общинни районе «Найк» яхача типах йола ракетни база йиллара духьал протеста резолюци язъяьй Хаслоха (Рейнланд—Пфальц) яхача общинни совето, яхаш хоам бу «Берлинер цейтунг» газето. Из беза ергийоацаш гIулакх отталца ший заседанеш ца е лаьрхIад совето.

Польшера американски шпионаш лувцар

ВАРШАВА, 19 феврале. (ТАСС). Польски печата агентствос беча хоамах Катовицерча милицен воеводски увправленен кхерамзен органаша американски разведкацара массехк агент лаьцав. Американски разведках уж дIакхийттаб 1958 шера Быгом яхача городе, туристка йолш ФРГ-ега дIатийнна хилар. Польше хиннача Германски Федеративни Республикан гражданка а цу разведкаца болх беш а йолча Маргарет Польтега гIолла.

Следстви йича гучадаьннад, паччахьалкхен а тIема а къайлаьнаш хойташ дола хоамаш дийцачар

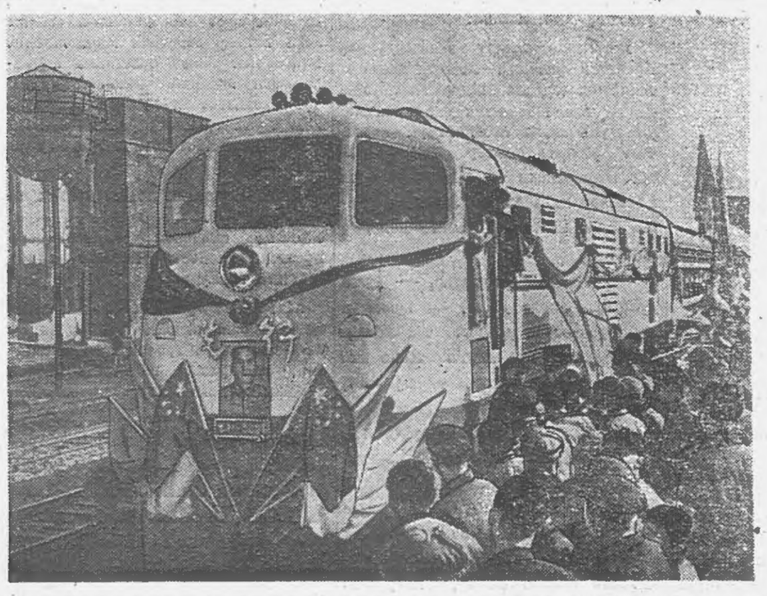

Китайски Халкъа Республика. Цзянсу яхача провинцерча паровозаши вагонаши еча заводо 2 эзар говра низ болаш йола тепловоз арахийцай. Сахьата 120 километр никъ бу кердача локомотиво. Заправка ца еш эзар километр йохалургья из.

Сурта тIа: керда тепловоз.

ТАН СИ-ЮНА сурт.

Синьхуа агентство.

Германски шинна а паччахьалкхене баха нах ФРГ атомни герзаца кийчъяра духьал ба

Къахьегарга хьежжа доал сега сий

— Цхьана бергба-кх вай хIаьта болх,— цигта денз тоссаделар локомотива машиниста Лиминашвили Александр Варламовича ший помощник хургволча Адиев Курбанацара хьоашал. Цул тIехьагIа «Кирвенна» ший кердача новкъоста бIара а хьежа, аьлар цо дIахо. — Хьай говзал духха езий хьона? Ледарло-м ергьяц Iа?

Къаьнача машинисто даь хаттар ца доагIаш санна а хийтта, эгIазваха Iоттар е венавар цунна Курбан. Сендухьа дешар аз сайна из говзал дукха ца еазре, аьнна, лоацца жоп делар цо:

— Еза! Со бахьан юхь Iаьржо хургьяц коллектива.

— Из нийса да,— аьлар Александр Варламовича, зIамсаг могавеш. —ХIаьта хIанз воай локомотивага а хьежа, гIоргда вай.

Цхьа ах сахьат даьннача гIолла Махачкаленгахьа вугар Курбан тепловозо.

Духхьашха бяхьа из никъ, доттагIад тIехь новкъосташа лийца кулгаш дицлургдац Курбана.

ТIатIергта болх беш дIаухар денош. Цхьа минут ца йозеш ха кхоаргра тIехьа, доагама хIара килограмм лораяра тIехьа къовсам лоаттабе безар.

Массехк бутт баьнначул тIехьагIа, доагам кходарах а еза поездаш лелаярах а депон начальника совгIат делар цунна, хIаьта общественни вахарца дика даьхьа лоацаш хиларах комсомола обкомо похвальни грамота а елар цунна.

Дикача къахьегама гIулаккхашца белгалваьнна Іацар Адиев коллектива юкъе: дика товш, новкъостал де кийча волаш хиларах депон комсомольцаша комсомола комитета членалла хержар из. Производственни сектор яр цунга цига.

— Разряда экзам дIаяла новкъостал де тхона? — яхаш дехардора цунгара цхьабараша.

— ТIа говзал ювцаш дола литература хьеха тхона, Курбан? — оалар цунга шоллагIчар.

Новкъостал корадоагIар царна цунгара.

Соахка комсомола горкома Пленума членалла хержар Курбан. Кхы а дукхагIа тIакхийтар цун болх: каст-каста городерча предприятешка аха везаш, комсомола комитета заседанеш е езаш, опыт ювца, кагирхошта юкъера болх тоабарна дагавувла везаш хулар из.

Цкъа трамтреста общежитен Совета балхага хьажа везаш гIулакх эттар Курбана. Общежитерча кагийча нахацеи мехкарашцеи къамаьл даьчул тIехьагIа гучадаьлар царца цхьаккха тайпа болх беш ца хилар, цар салоIилга во вIашагIделла хилар. Теркал ца деш дита йиш йолаш дацар из, новкъостал де-дезар. Общежитен совета совещани а яь, кхоачамбоацараш белгалдир Курбана, балха план оттаде новкъостал дир, цигта вIашагIъеллар цар общежитерча красни уголока совет.

Цу тайпара дика гIулаккхаш дукха доахк къонача комсомольцах.

ХIара бетта локомотивни бригадаша деча балхашка хьеж. Цхьа моллагIча тайпара а хьажац хьожаш а: хьа а баьхке, тIагIоллара локомотива сибатага а хьеже, балха лоархIам а бийя дIаболхац. Орджоникидзевски машиннаькъа управленерча комиссен членаш, болхдой барзкъаш тIа а дийхе, дика хьеж хIара хьастамга, фентага, болтага. Тамаш я иштта лаьрхIа хьожаш хилча ца зувш хIама дусе.

Селла цIена хьожаш комисси чакхъяьнначул тIехьагIа, дIадахача шера ерригача парке диазза хьалхара моттиг яьккхар Курбанаца болх беча коллективо.

Дика къахьегарах ВЛКСМ ЦК-ас телаш йолча «ДикагIа волча къонача болхлочоа» яхача значоко сийрда баьккхар Адиев Курбана накха.

Депора болхлойи, гIулакхера нахи, машинисташи, слесараши гулбелар митинге, шоашца дикагIа бола нах депутатий кандидаташ харжа, аьнна.

Адиев Курбана шоай дикагIа волча новкъоста а болхлочун а цIи массава раьза а волаш яьккхар депорча болхлоша Орджоникидзевски райсовета депутатий кандидатий цIераш шоаш йоахаш.

— Іалаьмате дика кандидатура я из,—аьлар депон парторг волча Василенкос, ше тхоца къамаьл деш.

Иштта я локомотивни депорча берригача болхлой уйла а.

Р. АЛЬТИЕВ

ДикагIа йолча балха опытий школа

1959—1965 шерашка халкъа боахам дегIабоалабарна йолча контрольни цифраш тIа белгалдаьккхад: «ВорхI шерара план кхоачашъяьрца хиланза даргдоацар къахьегама овсарле лакхъяр да», аьнна.

Балха дикагIа йола методаш болхлошта дIайовзийтаро лакхъергья мехкдаьтта чакхдоахача заводашка къахьегама овсарле. Хіанз шерра доаржадаьд вай республикан мехкдаьтта чакхдоахача заводашка болхлошта дикагIа йола балха методаш Іомаяр.

Грознерча брекинг-заводе шин школе оператораштеи цар помощникаштеи № 1 йолча цеха старши оператора н. Клеповеи, № 2 йолча цеха старши оператора н. Криволаповеи балха методаш йовзийтай. Цига дийшача 50 болхлочо цу новаторий болх дика вIашагIболлареи технологически режим нийса лелаяреи методаш Іомайир. Из бахьан долаш цар къахьегама овсарле 3 процент лакхъелар.

Грознерча орден лелаеча мехкдаьтта чакхдоахача заводе вIашагIделладар болхлошта № 7 йолча цеха слесарь н. Фролова опыт Іомаяр. Болх нийса вIашагIболлари рационализаци яри бахьан долаш дика толамаш доах н. Фроловс. Масала, № 11 йолча установке цун бригадо 32 турба хувцаш нормах йоагIачул шозза кIезигагIа ха йоайир. Фролова балха методаш караерзаяьча 26 ремонтни болхлочун балха хьохкамаш дуккха лакхденнаб.

Цу тайпара школаш яр № 1 йолча цехе оператора н. Грицука балха методаш Іомаеш а № 2 йолча цехе 10-ча установкан оператора н. Колгушкинай опыт йовзийташ а.

ТIеххьарча хана республикан мехкдаьтта чакхдоахача предприятей школашка балха дикагIа йола методаш Іомаеш 300 совгIа болхлочо дийшад.

И. СЕНЧЕНКО.

Дегах баха маха хьабаьккхаб

Дега чу лазар а иккха, цкъаьннахьа Іоежар йоI. Цкеа тIа низткъа холуш тIадам санна чов яр. Цамогаш хина кирпишкаш еча Куганакски завода болхло Синявина Галина Іурра Стерлитамакски городской больницен хирургически отделене йигар.

Рентгенологически тохкам бича хьахьекхар Галинай дегах маха баха хилар.

...Операци еча истола тIа улл цамогаш йола йоI. Хоадабаь хьабийлар аьрда оагIув. Дог гучадаьлар. Низткъа гуш да дегах боаллача маьха Іург, хIаьта дукхагIбар аьрда оагIорахьа дегах чубаха боалл из. «Москито» яхача моарзагIаца хьалаьца маха шорттига хьалъарабоал дег чура. 5,5 см. бIаьха ба из.

Из наггахьа мара ца еш йола операци йир январе Башкирски АССР-е заслуженни лор волча 1-гIча городской больницен хирургически отделене заведующес Семагин Василий Александровича. ХIанз йийрза больницера ара а аьнна, болх беш я Галина.

Къуна-рецидивиста доагIаш дола таIазар даьд

Наьсарен районе халкъа суде 1959 шера 4 феврале къуна-рецидивиста, дукхача хана наьха квартирашкара хIамаш лечкъаеш лийнача Зязикова Мусий Махьмада дош дийцар.

Зязиково 1957 шера 4 декабре пен а аьхка горинга чу а ваьнна Бурочурча Попова яхача гражданкий 15 москал йихьай. Цу юртарча Михейченко цIагIара, цIагIа саг воацача хана чIега а баьккха, 10 бIаь туман хIамаш а йихьай Зязиковс. Иштта Назарановски совхоза вертерча инженера Льянова цIагIара а йийхьай цо 10 бIаь туман маьха хIамаш.

Цул совгIа суда гучадаьлар Зязиков 1952 шера наьха цIеношкара хIамаш лечкъае из волавенна хилар а, хIаьта ворхI шера чувалла суд теха из хинна хилар.

Халкъа судо цо леладаьча воча, зумамерча гIулакхашка хьежа набахта валла бархI шу суд яьй Зязиковна.

А. ЕВЛОЕВ.

Дувцар

И. БАЗОРКИН

Сей

(ДIахододар. Долалур 3-ча оагIо тIа).

Дивизиона командира дог гIоздоахаш къамаьл дорз нахага, тIехьара распоряженеш телар цо царга. Гой хIанз Саь подразделенена тIавера из. КIстаргашта юкъе чIоагIа хьулаяь латтар йоккхий топаш. Вела а къежа, цаI ала велча, велакъежжача висар из... Аьттехьара а аьрдехьара а батареяна тIайоагIар танкаш. Лаьтта эгадеш, морхаш еш дома гIоттабаь, йоагIар уж. Гучабаьлар танкий хьалхара мугIа, цунна тIехьа шоллагIа, кхоалагIа... Дов доладе аьнна приказ делар командира.

ЦIи лотаелар цу эра. Са даккха ца кхувш, тIом беш бар батарея тIара нах, цхьабакъда атаке йоагIа танкаш тIа-тIа дукхагIа йоагIар.

Гой аьтта оагIорахьара Саьна тIайсагIа моастагIий машина. Сей юхахьежача, шорттига Іовожаш командир вайра цунна. Сей цунна дIатIаведар, Андрей Николаевича голага кхаччалга кулг дIадаьккхадар. Командир тIема юкъера аравакхха аьнна тIамахошка приказ делар Саьва. Цхьабакъда командира хьалхагIа бордаш а хьоадаь, тIаккха цIаьхха корта а айбаь, ший низ болча оазаца: «Доллеі дIаетта!» аьнна приказ делар. Саьва кхетадир дийна а волаш, из батарея тIара дIавахьа йиш ца хилар.

ТIом чIоагIа сихлора. Моастагi артиллерийски позицешта юккъе чуиккхар. Сей висар цхьан йоккхача топаца. Из гувна тIа а яьккха, тIом болабир цо. Цхьабакъда цу ханна цун йоккхача топа кIалхара хIана багIац аьнна ала а баьлар, оага а денна гIетта лаьтта шийна тIадоагIаш санна хийтар Саьна.

* * *

Сей хьаккхийтача, нв вар йол йолча отара чу. Йоккхача украиннкас бацаши маркхалаши дехкаш, човнаш ерзайсра цун, кхоабар из, моастагIех хьулавора. ХIаьта тIема тата хIара денна лаьгIлора. Денгар-денга Малхбоалехьа дIагаьна доалар йоккхача топий таташ.

Ца верзаш дукха говра Сей. Саготдеш, са дуар цо. Из зийнача йоккхача саго аьлар: «зийхьа ду Іа сагот. Хьайна дIаденнар даа а даа, мала а мала, чехкагIа хьайбаранта тIаккхоачаргва хьо тIаккха».

— Сайбараш! Мичаб уж хIанз! — аьнна, доккха са даьккхар Саьва.

— ХьунагIа партизанаш ба уж! — аьнна, жоп делар йоккхача саго, цун хьажаюкъа тIа ІотIабена хинна, ехк хьакханза бола кегабенна кIудж ший гIоргIача кулгашца хьал а нийсбеш.

Цу дуйнахьа денз партизанашта тIаккача е фронта дехьавала уйла йир цо.

Іа дIадаьлар. Цкъа Саьна хиннача човнех даьча муашка а хьежа, йоккхача саго тIадувха ахархочун барзкъаш дера цунна.

Наьха коашка гIолла юртагIа а ваьккха, ше дIавохийташ цо аьлар:

— Волле, кIаьнк, бакъдар ха. Немцечо йоах ше Волга тIа кхьачав, тIом кастта йисте баргба. Харц лув из. ХIаьта из цига кхаьча вале а, юхаверзавергва из. — Кіеззига сабар а дав,— нахах хьулалуш хилалахь, хьунца гIолахь — аьнна, шийна ховча бесса никъ дика бийцар цо Саь, хьажаюкъе барт а баьккха, сухараш чуйола тIорми дIабелар цо цунга. Цун Іодика ювцаш, Саьва мархIа еллар из, ший модж яьннача басилга тIа ІотIалийга йоккхача саг а бIаргех даьнна тIадамаш ходелар цунна.

— Баркал хилда хьона, Іа мел даьча гIулаккхах баркал хилда хьонаI Тхо юха доагIаргда хьо йолчаI— аьлар цо, йоккхача сагах къаьсташ, ше ваьча наьнах хъасташ санна дог а чIехкаш. Тіаккха дIа а къаьста, хьунагахьа вахар из. ХIаьта йоккха саг тIехьахьежаш лаьттар цунна, цун лакха, гIийла degI цу беттал бусса гаьна даьнна, къайла даллалца.

Дуккхача деношка ихар Сей кънлбаседан-малхбоалехьа. Цунна бIаргадайр тIемо хIалакдаь кхаш, йохаяь городаши юрташи, цхьабакъда цкъаза нах а бетталора цох, цар хьадувцаш, цунна йовзар «керда порядкаш», цунна гора балийна, гIайгIана даха адамаш. Из-ла ца могаш хала дар Саьна. Мамогга чехкагIа новкъосташта тIакхача, уж юхабахкарга нах хьежилга дIахайта, моастагIа тIера а кхесса, котдаргхилах уж дог дилла боацилга дIадовзийта безам бар цун.

Меца а кIаьдвенна а волаш, водар Сей. Цкъаза цун уйлаш цIенгахьа, Кавказагахьа ерзар, цхьабакъда уж лелха а йий, тIема тIарча новкъосташта тIакхача йолча уйлано дIаккхувлар из. Нагахьа санна новкъостех кхета кхел яле, уж шийх вай Даьхен дог детталуча кхетаргхиларах тешар из, цудухьа водар из Москвенгахьа.

Цкъа сатийнача бус, хьунагIа йоккхача корсама лохача гаьнашта кIал тхьайса уллар Сей. ЦIаьхха ура а иккха, ладийгIар цо. Хьунагіа чIоагIа сатийна яр. Ше сево сомаваьккхав кхетадацар Саьва. Юха а ший корсама метта Іо а вижа, лаьттан тIа лерг диллача, Іомаденнача цун артиллериста лерго лаьцар гаьнна йоккхача топаша ду таташ. Гіадвахарах кхы сатоха а ца мегаь, хьалъура а иккха волавелар из.

Біарччача бус никъ бир цо, гIад а ваха. Шек воалилга а яцар: из фронт яр. Харц лийнаб немций — тIом йистебаьннабац. Москвах а Кавказах а харцхийнаб уж. ЦIе Эскар латаш даI..

Из дукхагIа мел вода, дикагIа хозар цунна йоккхача топашца бу тIом. Малх хьал а кхийтта, цо гонахье снйрдаяьккхача, дуккха бетташ даьхачул тIехьагIа, эггара хьалха біаргайра цунна сомадоалаш латтача Іалама хозле. Цхьаькханахьа тIехваьлча, Сей ший бараш болча кхоачаргва. Халоно оттавь Сей, мангалца хоадаяь буц санна баь тIа Іовежар. Алмазаш санна къегар баьца тIарча тхира тIадамаш. Доккхача гIулакха хьувзар баьца юкъе зунгатий. Цхьаннахьа гаьна доацаш циск санна Іехар иволга яха Іажагіа оалхазар. Хьалхашкахьа дIахьежача, чукхийттача уллача зIамигача юрта кIай цIенош гора. Сей аркъал ваьлар, цунна тIаяр бух боаца сийна сигале, мишта тхьовс а ца ховш, дIатхьайсар Сей.

* * *

Из сома ваьннача хана сийрда малх хьежар цунна юхьа тIа, хIаьта юххе хозаш наха ду къамаьл а дар. Дог дежар цун кера чура. Цо бIаргаш хьалекхача цунна гонахьа латтар немецки салтий. Плен вигар дар из.

Іазап озийташ бу лоткъам чакхбаьлар. Юхкера сахьаташ дисад Саь хIана.

Доккха са а даьккха, ший гIаьхьа болча бIаргаца часовойгахьа дIахьежар из. Часовой латтар наIара санагIа тIа а ваха. Біаьстанарча бIайхача маьлхе из безам буаш латт аьнна хеталора.

— Діа а этта вIоахлуш латт, хIаьта массехк минута яьлча со хьалъолла а вига, со санна кхывар лораве юха дIаоттаргва из, кхы йIайхеи шийлен йоацаш.

Нана сога дукха хьежаргья. Юхкера а цхьаннахьа наькъа йисте чурт догIаргда сона цIагIарбараша.

Ший ираз дайнача кхела уйла еш, Сей хадданза часовойна бIарахьежар.

— ХIаьта из кхы дIахо гIоргва. Тха цIенна тIакхаччалца ваха а мег. Біаргаш хьа ца деллаш иштта дукха хIана латтал из? Со вадийта гIерта хургва из... тIаккха со теха ва а вийна, цхьаькха а большевик вийнав ше аьнна ший цIагIара барашка письмо язде.

— ХIаа, цо яздергда, хIаьта со...— дерригa цIий а сихлуш, чIоагIа дог а тохалуш, цIаьхха цхьа уйла кер чу ера Саьна.

— Тхьайса латт! Тхьайса латт-кх часовой! — йоахар цо ше-шийца, ший бIаргашта из тхьайсалга гушшехьа а теша а ца тешаш. — Нагахьа санна из тхьайса вале... Нагахьа санна из тхьайса веце? Боккъалдар аьлча мел бе да сахьат тIехьагIа е хIанзехьа валар... А, хIанзехьа хIанзехьа хIана...

Цхьа хIама чIоагIа дега чу дессар цунна, Іалаьмате чIоагIа ладувгIа, теркам тIабахийта эттар из шийна дагадехачунна. Цун бIарг мел снйрдабаьннабар аьлча, цунна байра салтечун мундира тIа гIолла урагIа бода моза. Хьалхагіа наькха тIа, тIаккха кача тIа баьлар из... хIанз фоартан тIа а баргба. Цо сома воаккхаргва из... Моза хьа а гIетта дIабахар. Сов-гIадвахарах цIогIа тоха минот яханзар Саьва.

Ший лазари кIаьдвалари дицдаь, хьал а гIетта, цаI, шиъ... гIа баькхар цо.

Часовой хьовш вацар.

Іиндоргіа санна тата доацаш, пена дIоахала теIаш, дIакховдадаь кулг а Іакхоачаргдолаш, часовойна юхе кхаьчар Сей. Ше басилгаш йолча, теннача къонахчох лоархIаверг-вий-хьогI со? — аьнна цхьан секунда уйла чуессар цунна. Эсэсовца бIарг тIера а ца боаккхаш, лаьттара кирпишк хьаййцар цо, моастагIчунца ший йолча ерригача эгIазалца, вахарцара беррига безамца фашиста керта тIа кулг айдир цо. Иштта шийна тIаэттача нийзо, ток кхийтача санна сомаваьккхар часовой. Цхьабакъда шалта дитт санна, шийна бIара хьийжа Саь цхьа бIарг цунна гушшехьа а, керта чоаж дохадир кирпишко.

Аьрдига кулгаца катеха часовой шийгахьа хьатIа а эза, тIаккха вала кийчвенна ше иллача дIатохкавир цо из. ЧIоагIа боккха низ чубеннабар Саьна. Часовойгара автомат хьа а яьккха наIара тIа ведар из. Саг воацаш сатийна яр цига. Тіаккха вийнача часовойна тIера каска, барзкъаш хьадаьха, шийна тIаднйхар цо. Юкъагіа хьоарчаяьча патронаша ший degI дездича, сихвалар дIа а даьнна, шийх бIубелар цун. Сийрда хьежача малхагIа майрра коа а ваьнна, кхийна тIехьашка ваьлар из, тIаккха лохача картах тIех а ваьнна, улицагIа а дIаволавелар.

Юртах вала воалаш, чIоагIа сатем боабеш юха а уйла чуера Саьна. Шоллагіа вола часовой юха а вена, цо оарц даьккха, оарцагIа баьнна хила тарлургдар. Дийна воллашехьа а лаца, лежкъа цунна тIакхувш хила а тарлургда. Ший денал ура а оттадаь, юха а хьежа, гола тохача гIолла дIавийрзар из. Ший ханнахьа а вийрзар, хIана аьлча хьалхашкахьа новкъа патруль латтар.

Ше дIахьайзача гIолла дIавахача ора тIа кхаьчар из. Из ор дIахо даьлча аьлий а хиле, хьуна чу кхаччала дIаьха дIадодар.

— Хьу! Цунга дIакхоачаре-м, — чхаш уйла йора Саьва, чIоагIа доккхал деш хьун гонахьарча петаранта бIара а хьежаш. Цхьабакъда царна тIакхача километрал кIезигагIа йоацаш юкъ яр, хIаьта тIехьа дала тарлургдола оарц хIара секунда тIакхе йиш йолаш дар.

Сей дIа-юха хьежар. Оро тешшаме къайла воаккхар из, — Вада веза, вада! — аьнна, ше-шийца чIоагIо а яь, дIаволавелар Сей. Біаь гIа а баккхалехьа, са даькъа доаделар цун, этта дIаваха магацар. Цхьабакъда ваханза-м варгвацар. — Ваха веза, фуннагIа хуле а! Degі а эгаш, вIалла бувзам боаца цхьацца дешаш а оалаш, Іалаьмате чIоагIа гоний са кхоачаденна а волаш, дIахо дIаводар из.

— Со... из а воацаш... Со... из а воацаш, — яхаш, ноахар цо, цаI ала а гIерташ. Хала удар из, Іоклета а гIерташ. Ор хоачаделар. Іо а вежа, текхаш водар из, шаьрача моттиге гIолла. Новкъостала накъа даьккача санна гарга яр цунна хIун гаьнаш, цхьаоакъда низ кхоачабала болаоелар.

— Со... из а воацаш... Со... из а воацаш... — яха дешаш кхы а чIоагIагIа аьлар цо. — Іовча баттIалоа корта, ловча эккхалда кер чура дог, са а ловча дукьалда, фуннагIа хуле а, со гургва нанна бIарга, из а воацаш, — ноахар Саьва. Іекхаш водар из, саго бе йиш йоаццача тайпара шийна чIоагIа низ беш, фуд ца ховча хIамах ший кулг дIакхеталца. Ког... аьнна хийтар цунна, тIаккха шорттига корта хьалъайонр. Цунна хьалхашка ягIар Іалаьмате йоккха наж. Ераш я уж хьун йистера гаьнаш, ер я из чакх са ца доагIа низ кхоача хьу! Гаьна тIа хоза тардена дагIар зIамига оалхазар, коаста юкъера цхьа хIама яккха гIерташ. ХIаьта цу нажа дехьа аьттехьа а аьрдехьа а кхыйола гаьнаш ягIа. Діахо мел воал дукхагIа а листагIа а я уж.

— Хьу!

Сей кхы а дIатIатекхар, из хьалхагIа ше тIакхаьча хи цIеша дизаьча кулгашца овлашка гIолла мархIа беллар цо. Ший сийнъенна басилгаш тIа а тоIаеш, наьнах бер санна дIахьаьрчар Сей хенах.

Хьуна чуваьлча, ура а этта юхахьежар из, юртарча кIайча цIеношта юккъе гIолла лелаш салтий байра цунна. Уж Сей лехаш лелаш хиларах шеко яцар.

— Шо сона тIакхача а ца кхача а мег, цхьабакъда шоана со-м цкъа тIакхоачаргва, — аьнна цергаш хьокхайр цо.

Еттача йоккхача топаша чувхадора фо.

КIира хьалхагIа санна, юха а ладувгIаш вар Сей шийна йовзача тIема оазага. ЦIаькха дIа а хьежа, ший моастагIашка бий а оагабаь, волавелар из.

ХIаьта цунца цхьана, кIоаргагIа хьуна юкъе чудоалаш, гаьна тIара гаьна тIа гIетташ, цунна ше никъ дIахьехаш мо, доагIар зIамига оалхазар.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Гахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал—«Солдатское сердце».
Долалу 10, 12.20, 2.40, 5; 7.20; 9.40.

ЗIамига зал № 1 — «Солдатское сердце».
Долалу: 8.30 10.50, 1.10, 3.30, 5.50; 8.10; 10.20.

ЗIамига зал № 2 — «Солдатское сердце».
Долалу: 9, 11.20, 1.40, 4; 6.20; 8.40.

ЗIамига зал № 3 — «Любовь и долг».
Долалу: 9.15, 11.15 1.15, 3.15, 5.15 7.15; 9.15.

«Родина» яхача кинотеатре. «Солдатское сердце».
Долалу: 9, 11.10, 3.40, 5.50; 10.

«Кочуоей» — Долалу: 1.20, 8.00.

Городе Грозне Сталински районе, корп. 241, кв. 6, вахаш волча гражданина Мурашев Григорий Тимофеевич яхачо суде деннад городе Грозне, Комсомольски городоке, корп. 2, кв. 17 яхаш йола ший сесаг Алексеева Ольга Андреевна йитарах дола дош.

Орджоникидзевски района 3-ча участкан халкъа судо дувцаргда дош.

Городе Грозне, Коммунистически улицах, 44, кв. 9 вахаш волча гражданина Телегин Георгий Иванович яхачо суде деннад городе Грозне, Сталински районе корп. 45, кв. 1 яхаш йола Власова Светлана Петровна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Сталински района 1-ча участкан халкъа судо.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: Редактора — 2-41-23, редактора зам. — 2-07-01, бехктокхама секретара — 2-25-72, корректорске — 2-30-91, партийни вахарен экономикани отделий 2-25-72.

СФ00268 1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революцен проспект, 30/3. Заказ № 1198